

บทที่ 15

ข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนในภาคอีสาน

1. ความนำ

การศึกษาสังคมวิทยาการเมืองจำเป็นต้องมีข้อมูลที่ได้มาจากวิจัยสนาม คือสัมผัสกับความเป็นจริงด้วยการถามผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อให้ได้สัมผัสกับความเป็นจริง การเรียนในชั้นอุดมศึกษามักพยายามให้ความรู้ไม่ใช่เพียงจากการบรรยาย หรือจากทฤษฎีเท่านั้น แต่ควรให้ทราบข้อเท็จจริง (facts) เพื่อสนับสนุนคัดค้าน หรือปรับปรุงทฤษฎีหรือแม้กระทั่งเพื่อให้เกิดความคิดในการสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่

ข้อมูลที่น่าเสนอ ณ ที่นี้ได้มาจากการ “การศึกษาพิจารณาเยาวชนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย” โดย ดร.สมชัย รักวิจิตร

1.1 ข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากการค้นคว้า จังหวัด อุบลราชธานี ระหว่างกันยายน 2510 ถึง เมษายน 2511.

1.2 ข้อมูลเปรียบเทียบได้มาจากจังหวัด นครพนม ระหว่าง กรกฎาคม 2511 ถึงมีนาคม 2512.

1.3 วัตถุประสงค์หลักของการวิจัยมุ่งที่จะเข้าใจเกี่ยวกับแรงผลักดันหรือองค์ประกอบในสังคมที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมของเยาวชนชาย (อายุ 14-32 ปี) ในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

1.4 วิธีการศึกษา (methodology) ที่ได้มาซึ่งข้อมูลอธิบายไว้ในหัวข้อที่ 2.

2. วิธีการวิจัย

โครงการวิจัยนี้หาข้อมูลโดยเข้าไปอยู่อาศัยในหมู่บ้านเป็นเวลานาน ใช้วิธีสังเกตการเคลื่อนไหวต่าง ๆ และพูดคุยกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นวิธีการด้านมานุษยวิทยาทางสังคม

2.1 โครงการนี้ได้เก็บข้อมูลส่วนใหญ่ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยเริ่มต้นจากการสำรวจหมู่บ้านต่าง ๆ ทุก ๆ หมู่บ้าน เพื่อให้นักวิจัยคุ้นกับสภาพทั่วไปในชนบทและเก็บข้อมูล

สำคัญ ๆ การแยกประเภทหมู่บ้านเพื่อประโยชน์ในการสุ่มตัวอย่างเลือกหมู่บ้านเพื่อการเข้าไปศึกษาอย่างใกล้ชิด จำนวน 9 หมู่บ้าน

2.2 ในการเลือกหมู่บ้านอาศัยวิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาลักษณะของหมู่บ้านสำคัญ ๆ 3 ประการคือ

- ก. อัตราส่วนของชนหมู่น้อย (ชาวบ้านที่ไม่ใช่ไทย-ลาวอีสาน) ในหมู่บ้าน
- ข. ความยากลำบากที่จะเดินทางจากหมู่บ้านไปสู่ศูนย์กลางความเจริญ และ
- ค. ขนาดของหมู่บ้าน

2.3 ในการเลือกตัวอย่างเยาวชนแต่ละหมู่บ้านกระทำโดยทำการ **สุ่มเลือกหลังคาเรือน** มีเยาวชนชายจำนวน 20 หลังคาเรือน

- ก. ในกรณีที่หลังคาเรือนที่เลือกเป็นตัวอย่างนั้นไม่มีหลังคาเรือนที่มีลักษณะพิเศษ (เช่นหลังคาเรือนที่ร่ำรวยที่สุด หรือยากจนมากที่สุด หลังคาเรือนที่มีชนต่างเชื้อสายอยู่ร่วมกันและหลังคาเรือนที่ทำมาหากินแตกต่างจากผู้อื่น เช่น เป็นนักรบพนัน ขโมย เป็นต้น) รวมอยู่ด้วย ก็ให้ทำการเลือกหลังคาเรือนที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าวมาเป็นตัวอย่างในการศึกษาด้วย.
- ข. ดังนั้น ภายในหมู่บ้านที่เลือกเป็นตัวอย่างหนึ่ง ๆ จึงมีหลังคาเรือนที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาระหว่าง 20 ถึง 32 ปีที่จะต้องทำการสังเกตและสัมภาษณ์รวมทั้งสิ้น (9 หมู่บ้าน) 236 คน.

2.4 ภายในหมู่บ้านที่เลือกเป็นตัวอย่างนั้น ได้มอบหมายให้นักวิจัยซึ่งมีพื้นฐานการศึกษาระดับปริญญาตรีและผ่านการอบรมด้านการวิจัย เข้าไปปฏิบัติงานหมู่บ้าน 1 คน เป็นเวลารวมทั้งสิ้น 128 วัน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรกตั้งแต่วันที่ 20 พฤศจิกายน ถึง 31 ธันวาคม 2510 ระยะที่ 2 ตั้งแต่วันที่ 19 มกราคม ถึง 27 กุมภาพันธ์ 2511 และระยะที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 9 มีนาคม ถึง 24 เมษายน 2511.

2.5 คำถามสำคัญ ๆ ที่ใช้สัมภาษณ์ในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นได้นำมาใช้สัมภาษณ์หมู่บ้านที่เลือกเป็นตัวอย่างในจังหวัด นครพนม จำนวน 9 หมู่บ้าน (ซึ่งใช้เกณฑ์การสุ่มเลือกหมู่บ้านตัวอย่างเช่นเดียวกับจังหวัดอุบลราชธานี) ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2510 ถึงมีนาคม 2512 อีกด้วย ทั้งนี้เพื่อทำการตรวจสอบผลทั่วไปที่ได้รับจากการวิจัยในจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้บุคคลที่เลือกเป็นตัวอย่างเพิ่มขึ้นจาก 236 คน เป็น 237 คน

ข้อมูลที่ทำการรวบรวมมาทั้งหมดนั้นได้นำมาจำแนกเป็นหัวข้อ แล้วให้หมายเลขรหัส (code) นำลงในบัตร (IBM card) เพื่อใช้เครื่องจักรคำนวณ (computer) ทำการวิเคราะห์เก็บข้อมูลไว้ใช้ประโยชน์ในการวิจัยต่อไป

ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติทั้งหมดนั้นได้ทำการวิเคราะห์โดยวิธีเปรียบเทียบตรวจสอบความสัมพันธ์ (cross tabulation) กับข้อมูลทั่วไปทางด้านสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจและด้านประชากร ซึ่งเป็นตัวแปรผันในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อนำมาพิจารณาว่า ตัวแปรผันดังกล่าวมีอิทธิพลต่อทัศนคตินั้น ๆ เพียงใดหรือไม่ ตัวแปรผันที่นำมาใช้ดังกล่าว ได้แก่

- ก. อายุ
 - ข. ระดับการศึกษา
 - ค. ประสบการณ์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในเรื่องหรือชุมชนที่เจริญ
 - ง. สถานะสมรส
 - จ. ระดับฐานะทางเศรษฐกิจ
 - ฉ. ความเกี่ยวข้องกับข้าราชการ
 - ช. เชื้อสายและประเภทของหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ หมู่บ้านใน เขตขาว ("White") หมู่บ้านในเขตอันตราย ("Contested") หมู่บ้านใน เขตชมพู ("Pink") และหมู่บ้านใน เขตแดง ("Red")
- ข้อมูลที่น่าเสนอนี้เป็นเพียงส่วนน้อยจากรายงานการวิจัยดังกล่าว

3. พุทธศาสนากับเยาวชนอีสาน

พุทธศาสนามี อิทธิพลสำคัญต่อประชาชนมาก จากการสัมภาษณ์ชายหนุ่ม 236 คน ในจังหวัดอุบลราชธานี มีเพียงคนเดียวที่ตอบว่าศาสนาไม่เป็นสิ่งสำคัญ แต่มีอยู่ 223 คน (ร้อยละ 93) ได้เน้นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา (เยาวชนจำนวน 236 คนนี้ ทั้งหมดเป็นพุทธศาสนิกชน คนในภาคอีสานมีเป็นจำนวนน้อยมากที่ไม่นับถือพุทธศาสนา)

บุคคลส่วนใหญ่เหล่านี้ได้ให้เหตุผลสำคัญ 3 ประการคือ

- ก. เชื่อถือตาม ประเพณีนิยม (98 คนหรือร้อยละ 42)
- ข. ศาสนามีไว้สำหรับให้ชาวบ้านได้ทำบุญทำกุศลและสักการบูชา ชาตินี้จะได้มีชีวิตดีกว่าชาตินี้ (41 คนหรือร้อยละ 17) และ
- ค. ศาสนามีไว้เพื่อเป็น หลักปฏิบัติทางจิตและศีลธรรมอันดี ของประชาชน (39 คนหรือร้อยละ 17)

3.1 ตารางที่ 1

คำถาม: คนเราจำเป็นต้องนับถือศาสนาหรือไม่?

คำถาม	จำนวน (236)	ร้อยละ
ก. จำเป็นเพราะ	223	94.5
1. ถูตามประเพณีโบราณ	98	41.5
2. ได้ทำบุญและได้สักการบูชา ตายแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ไม่ตกนรก	41	17.4
3. เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้เป็นคนดีมีศีลธรรม รู้จักบาปบุญ	39	16.5
4. เพื่อให้เข้ากับชาวบ้านได้	3	1.3
5. ถ้าไม่นับถือก็เป็นคอมมิวนิสต์	1	0.4
6. ได้มีงานบุญสนุกสนาน	6	2.5
7. เป็นที่พึ่งยามเดือดร้อนและช่วยทำให้จิตใจสบาย	4	1.7
8. เป็นการทดแทนบุญคุณบิดามารดาและผู้มีพระคุณ	3	1.3
9. ไม่ทราบ	11	4.7
10. อื่น ๆ	10	4.2
ข. ไม่จำเป็นเพราะคนเราจิตใจต่างกัน	1	0.4
ค. ไม่ทราบ	1	0.4

ชาวบ้านมากกว่าครึ่งมีความเชื่อว่า หากปราศจากศาสนาแล้วชาวบ้านก็จะไม่ได้ทำบุญ ไม่รู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว จะเกิดการรบราฆ่าฟันกัน บ้านเมืองก็จะวุ่นวายปราศจากความสามัคคี ประองตอง โจรภัยไข้เจ็บทั้งหลายก็จะเกิดขึ้น คอมมิวนิสต์ก็จะลุกลามเป็นภัยอันตรายอย่างใหญ่หลวง

3.2 ตารางที่ 2

คำถาม: ถ้าไม่นับถือศาสนาเลยจะเป็นอย่างไร?

คำถาม	จำนวน (236)	ร้อยละ
1. จะไม่ได้บวชไม่ได้บุญ เป็นบาปเป็นกรรม ตายไปตกนรก	19	8.1
2. จะเกิดความวุ่นวาย (คนไม่กลัวบาป ไม่รู้จักบาปบุญ มีโจรผู้ร้ายไม่มีผู้ต่ำ ผู้สูง เท่ากันหมด ไม่มีใครเชื่อถือใคร ไม่รู้จักระเบียบ จะปล้นฆ่ากัน เพราะไม่มีใครสั่งสอน)	72	30.5
3. ขาดเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นคนชั่ว ชาวบ้านไม่นับถือหรือไม่รู้จักพระเจ้า เข้ากับใครไม่ได้ เวลาทำอะไรจะไม่มีคนช่วยเหลือกัน	42	17.8
4. จะไม่อยู่เย็นเป็นสุข จะมีแต่เจ็บป่วย	6	2.5
5. ไม่เจริญ ประเทศไม่เจริญ	12	5.1
6. เป็นคอมมิวนิสต์	12	5.1
7. ไม่มีวัดมีแต่บ้านคน ไม่สนุก ไม่มีงานบุญ	11	4.7
8. ไม่ทราบ	52	22.0
9. ไม่เป็นไร	10	4.2

เกี่ยวกับความรู้สึกในเรื่องนี้ได้ใช้คำถามว่า “หากไม่มีศาสนาแล้ว จะมีผลบังเกิดเช่นใดต่อประชาชนคนไทยบ้าง?” คำตอบของคำถามนี้ได้แสดงไว้ในตารางที่ 3

3.3 ตารางที่ 3

คำถาม: คุณคิดว่าคนไทยจะเป็นอย่างไรถ้าคนไทยขาดศาสนา?

คำถาม	จำนวน (236)	ร้อยละ
ก. บ้านเมืองจะยุ่งเหยิงขาดความสามัคคี รบราฆ่าฟันกัน	64	27.1
ข. บ้านเมืองจะเป็นคอมมิวนิสต์	18	7.6
ค. จะไม่ดี ไม่เจริญ	13	5.5
ง. ขาดการอบรมทางด้านจิตใจ ไม่รู้จักศีลธรรม ไม่รู้จักบาปบุญ	42	17.8
จ. ไม่มีที่ทำบุญทำทานสักการบูชา	28	11.9
ฉ. ไม่มีอะไรเกิดขึ้น	2	0.8
ช. ไม่ทราบ	54	22.9
ซ. อื่น ๆ	15	6.4

เมื่อกล่าวโดยย่อแล้ว ชาวบ้านเข้าใจความสำคัญของพุทธศาสนาว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งไม่เพียงแต่ **ในแง่ของศาสนา** เท่านั้น แต่ **ในแง่ของสังคม** อีกด้วย พุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและได้ฝึกฝนชาวบ้านให้เป็นคนดีละเว้นความชั่วอันเป็นสิ่งซึ่งชาวบ้านเห็นว่า เป็นพื้นฐานอันสำคัญยิ่งที่สังคมจะตั้งอยู่ได้อย่างมีระเบียบเรียบร้อย สงบสุขและสามัคคีปรองดองกัน

4. เยาวชนอีสานกับองค์พระมหากษัตริย์

ชายหนุ่มส่วนมาก แสดงความจงรักภักดี ในองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ลักษณะของความจงรักภักดีนี้แตกต่างกันออกไปตามลักษณะการมองโลกของแต่ละบุคคล

ตามประวัติศาสตร์ชาวอีสานมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเมืองในกรุงเทพฯ น้อยมาก แม้ในปีพุทธศักราช 2501 ประชาชนจำนวนมากที่เดียวในท้องถิ่นที่ห่างไกลก็ยังไม่มีความรู้สึกผูกพันทางการเมืองหรือทางจิตต่อองค์พระมหากษัตริย์อย่างจริงจังแต่อย่างใด มีจำนวนไม่น้อยที่คิดว่า **เจ้ามหาชีวิต** ของราชอาณาจักรลาวคือพระมหากษัตริย์ของตน ความพยายามของรัฐบาลในระยะหลัง ๆ สามารถทำให้ประชาชนเปลี่ยนความเข้าใจได้ถูกต้องและในปัจจุบันประชาชนก็หันมาให้ความจงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของไทย กระนั้นก็ดีลักษณะการแสดงออกซึ่งความจงรักภักดีนั้นได้เป็นไปในรูปของจิตธรรม (spiritual) มากกว่าในรูปการเมือง ชาวบ้านมีความเห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ **ทรงไว้ซึ่งบุญคุณ** ที่พระองค์ได้ทรงสร้างมาแต่ชาติก่อน ทรงตั้งไว้ซึ่งทศพิธราชธรรมและพระองค์ทรงมีพระทัยเป็นห่วงเป็นใยต่อพสกนิกรโดยถ้วนหน้า

ข้อมูลจากการวิจัย มีดังนี้

4.1 ความรู้เกี่ยวกับองค์พระมหากษัตริย์และพระบรมราชินีนาถ

จากการสัมภาษณ์เยาวชนจำนวน 334 คนในจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดนครพนม มีเยาวชน 328 คน (ร้อยละ 98) ได้กล่าวว่าเคยเห็นองค์พระประมุขทั้งสองหรือมิฉะนั้นก็เคยเห็นพระบรมฉายาลักษณ์ มีอยู่เพียง 6 คนที่ตอบว่าไม่เคยเห็น

4.2 ตารางที่ 4

คำถาม: คุณเคยเห็นพระมหากษัตริย์และพระราชินีหรือเคยเห็นรูป (พระบรมฉายาลักษณ์) ของทั้งสองพระองค์บ้างไหม?

คำตอบ	จำนวน (236)	ร้อยละ
ก. เคย	230	87.5
1. เห็นตัว (เห็นพระองค์จริงของท่าน)	34	14.5
2. เห็นพระบรมฉายาลักษณ์จากธนบัตร ปฏิทิน ภาพถ่ายตามบ้านตามสถานที่ราชการ	208	86.1
3. เห็นพระบรมฉายาลักษณ์จากเอกสารและสิ่งตีพิมพ์	40	16.9
4. เห็นพระบรมฉายาลักษณ์จากภาพยนตร์	9	3.6
5. เห็นพระองค์ท่านและพระบรมฉายาลักษณ์จากธนบัตรเอกสารสิ่งตีพิมพ์และภาพยนตร์	37	15.7
ข. ไม่เคยเห็น	5	2.1
ค. ไม่ทราบ ไม่แน่ใจว่าเคยเห็นหรือไม่	1	0.4

ตารางข้างล่างบอกถึงลักษณะคำตอบของชาวบ้านเมื่อถามถึงพระนามของพระมหากษัตริย์และพระบรมราชินีนาถ

4.3 ตารางที่ 5

คำถาม: คุณทราบไหมว่า พระเจ้าแผ่นดิน (พระมหากษัตริย์) และพระราชินีของไทยทุกวันนี้ชื่อว่าอะไร

คำตอบ	จำนวน (334)	ร้อยละ
ก. ไม่ทราบ	174	52.1
ข. ทราบแต่พระนามของพระมหากษัตริย์และถูกต้อง	88	26.3
ค. ทราบแต่พระนามของพระราชินีและถูกต้อง	7	2.1
ง. ทราบพระนามของพระมหากษัตริย์และพระราชินีถูกต้อง	55	16.5
จ. ทราบแต่ระบุพระนามผิดทั้งพระมหากษัตริย์และพระราชินี	10	3.0

5. ที่มาของสถาบันพระมหากษัตริย์

ปรัชญาความเชื่อถือในชนบท (village cosmology) ได้อธิบายถึงความแตกต่างในมวลมนุษย์ (อาทิ ความมั่งมี อำนาจและฐานันดรทางสังคม) ไปในรูปของบุญวาสนา (ชาวบ้านในภาคอีสานมักใช้คำว่า “ผลา”) หรือตามกรรมดีกรรมชั่ว ซึ่งมนุษย์ได้สร้างไว้ในชาติก่อน

จากสมมติฐานอันนี้ เมื่อตีความหมายออกไปทั่วประเทศก็จะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์นั้นทรงอยู่บนยอดสูงสุดของเจดีย์ยอดแหลม ซึ่งใกล้ ๆ ยอดประกอบด้วยผู้มีบุญวาสนาทั้งหลาย แม้ชายหนุ่มในชนบทจะตระหนักว่าพระวรกายขององค์พระมหากษัตริย์จะเหมือนมนุษย์ธรรมดาทั้งหลาย พวกเขาก็ยังคงเห็นข้อแตกต่างอย่างมากมากระหว่างองค์พระมหากษัตริย์กับสามัญชนในด้านจิตธรรม (spiritual sphere)

ประมาณร้อยละ 70 (164 คน) ของเยาวชนที่ให้สัมภาษณ์ 236 คนในจังหวัดอุบลราชธานีบอกกับผู้สัมภาษณ์ว่า พระประมุขของชาติทั้งสองพระองค์นั้น ได้สะสมผลไว้มากมายแต่ชาติปางก่อน ผลบุญอันนั้นจึงได้มาสนองในชาตินี้ ทำให้ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน บ้างก็กล่าวว่าพระมหากษัตริย์นั้นสวรรค์ส่งให้มาเกิด

เยาวชน 16 คน (ร้อยละ 7) กล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าเป็นผู้ที่ทรงไว้ซึ่งบุญญาภิหารมาก หรือทรงสืบเชื้อสายมาจากองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีอยู่ 27 คน (ร้อยละ 11) บอกถึงยศอำนาจและความยิ่งใหญ่ขององค์พระมหากษัตริย์มีเพียง 17 คน ที่กล่าวว่าไม่ทราบหรือไม่เห็นความแตกต่างระหว่างองค์พระมหากษัตริย์และสามัญชน

นอกจากการที่ได้ยกองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถไว้เหนือสามัญชนไปอยู่ในระดับสิ่งพิงสักการบูชาแล้ว ชาวบ้านมีความรู้สึกที่ไม่ค่อยได้ใกล้ชิด ทั้งนี้เพราะชาวบ้านมีทัศนะว่าพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้สูงเกินกว่าที่ชาวบ้านจะสามารถติดต่อกับพระองค์ได้

6. พระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์

ชาวบ้านทั่วไปไม่ทราบแน่ชัดว่า พระราชภารกิจขององค์พระมหากษัตริย์อันแท้จริงนั้นเป็นเช่นใด ประวัติศาสตร์ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมยังคงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์ต่อรัฐและรัฐบาลในรูปของประเพณีนิยมโบราณ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แสดงไว้ตามตารางที่ 6

ตามตารางที่ 6 นั้น แสดงให้เห็นว่าการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการที่จะช่วยให้ชาวบ้านได้ทราบถึงสถาบันกษัตริย์ตามขอบเขตแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของเยาวชนที่ไม่ต่อภารกิจของพระมหากษัตริย์

	การศึกษา				ความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่			จำนวน ร้อยละ	ร้อยละ
	อ่านเขียนไม่ได้	อ่านเขียนได้แต่ จบไม่เกิน ป.4	เกิน ป.4 แต่ ไม่เกิน ป.7	เกิน ป.7	ไม่มีความเกี่ยว พันกับข้าราชการ	มาจากครอบครัวข้าราชการ หรือกึ่งราชการ	เป็นข้าราชการ หรือกึ่งราชการ		
คำตอบ	(78) ร้อยละ	(230) ร้อยละ	(17) ร้อยละ	(9) ร้อยละ	(266) ร้อยละ	(44) ร้อยละ	(24) ร้อยละ	(334) ร้อยละ	
ก. เป็นของหมู่บ้านคูเมือง	1.3	3.5	0	11.1	0.7	9.1	16.7	10	3.0
ข. เป็นประจำของประเทศไทย	0	6.5	5.9	33.3	4.1	4.5	25.0	19	5.7
ค. เป็นผู้ปกครองหรือเป็นเจ้าของประเทศ	15.4	16.1	0	22.2	16.2	13.6	8.3	51	15.3
ง. เป็นผู้ปกครองและรักษาบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุข	14.1	28.7	64.6	0	25.6	31.8	25.0	88	26.3
จ. เป็นผู้ควบคุมรัฐบาล	0	0.9	0	0	0.4	2.3	0	2	0.6
ฉ. เป็นรัฐบาลหรือหัวหน้ารัฐบาล	0	0.9	0	0	0.7	0	0	2	0.6
ช. เป็นผู้ช่วยหรือที่ปรึกษาของรัฐบาล	0	0.4	0	11.1	0.4	2.3	0	2	0.6
ซ. เป็นที่ยกย่องเคารพนับถือของประชาชน	0	10.0	11.8	11.1	7.5	2.1	8.3	26	7.8
ฌ. พิมพ์รูปในเงินหรือธนบัตรแล้วเอาไปซื้อของได้	0	0	11.8	0	0.7	0	0	2	0.6
ญ. อื่น ๆ	5.1	6.1	0	11.1	6.8	0	4.2	19	5.7
ฎ. ไม่ทราบ	64.1	26.9	5.9	0	36.9	27.3	12.5	113	33.8

ก. พวกที่ไม่ได้รับการศึกษาหรือพวกที่มีการศึกษาไม่เกินชั้น ป.4 มีความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์น้อยมาก ซึ่งเห็นได้ว่าบุคคลพวกนี้มักจะให้คำตอบว่า “ไม่ทราบ” เป็นจำนวนประมาณ ร้อยละ 64 ของผู้ซึ่งอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

ข. ร้อยละ 27 ของพวกอ่านออกเขียนได้ แต่จบไม่เกิน ป.4 บอกว่าไม่รู้เรื่องอะไรเลยในเรื่องนี้

ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ที่เป็นปัจจัยอันหนึ่งที่สามารถทำให้ทราบได้ว่า ชายหนุ่มในภาคอีสานนี้จะเข้าใจต่อพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์ได้ดีเพียงใด ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีความเกี่ยวพันกับเจ้าหน้าที่มากก็มักจะมีโอกาสทราบเกี่ยวกับพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์มากกว่ากลุ่มอื่น

7. ความสำคัญของพระมหากษัตริย์

ตามข้อมูลในตารางที่ 7 ต่อไปนี้ แสดงให้เห็นว่าชายหนุ่มอีสานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83) เห็นความสำคัญว่าบ้านเมืองจะต้องมีพระมหากษัตริย์

ตารางที่ 7

คำถาม: พระมหากษัตริย์ทรงมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด?

คำตอบ	การศึกษา				ความเกี่ยวพันกับเจ้าหน้าที่			จำนวน	จำนวน
	อ่านเขียนไม่ได้	อ่านเขียนได้แต่จบไม่เกิน ป.4	เกิน ป.4 แต่ไม่เกิน ป.7	เกิน ป.7	ไม่มีความเกี่ยวพันกับข้าราชการ	มาจากครอบครัวข้าราชการหรือข้าราชการ	เป็นข้าราชการหรือข้าราชการ		
	(78) ร้อยละ	(230) ร้อยละ	(17) ร้อยละ	(9) ร้อยละ	(266) ร้อยละ	(44) ร้อยละ	(24) ร้อยละ	(334)	
ก. ไม่สำคัญ	1.3	3.5	11.8	22.2	3.0	9.1	4.2	13	3.9
ข. สำคัญมาก	67.9	87.4	82.4	77.8	83.1	75.0	87.5	275	82.3
ค. ไม่ทราบหรือไม่มีความเห็น	30.8	9.1	5.8	0	13.9	15.9	8.3	46	13.8

เกือบ 1 ใน 3 ของคนที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ไม่มีความเห็นในเรื่องนี้ ผลเช่นนี้ทำให้เห็นได้ว่าความสำคัญของพระมหากษัตริย์นั้นมีมากในกลุ่มผู้มีการศึกษาเมื่อเทียบกับพวกที่ขาดการศึกษา ความเกี่ยวพันกับเจ้าหน้าที่ดูเหมือนว่าจะไม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนเล็งเห็นถึงความสำคัญต่อสถาบันกษัตริย์

เมื่อได้ถามถึงเหตุผลที่เยาวชนกลุ่มนั้นเห็นว่าสถาบันกษัตริย์เป็นสิ่งที่จำเป็น ก็ได้เหตุผลตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 เหตุผลที่เยาวชนเห็นว่าสถาบันกษัตริย์เป็นสิ่งจำเป็น

คำตอบ	การศึกษา				ความเกี่ยวพันกับเจ้าหน้าที่			จำนวน	ร้อยละ
	อ่านเขียนไม่ได้	อ่านเขียนได้ แต่จบไม่เกิน ป.4	เกิน ป.5 แต่ไม่เกิน ป.7	เกิน ป.7	เป็นข้าราชการหรือ กิ่งราชการ	มาจากครอบครัวข้าราชการ หรือ กิ่งข้าราชการ	ไม่มีความเกี่ยวพันกับข้าราชการ		
ก. ถ้าขาดพระมหากษัตริย์จะทำให้เกิดมีคดียุติ เกิดแตกความสามัคคี วนวายประเทศไม่สงบล่มจม	47.2	36.8	35.7	33.3	43.9	24.3	4.8	106	38.5
ข. พระมหากษัตริย์ต้องปกครองประเทศและป้องกันราษฎรจากต่างชาติ	22.6	19.4	14.3	0	18.1	21.3	33.3	54	19.6
ค. ต้องมีพระมหากษัตริย์เป็นหลักของบ้านเมือง	1.9	16.4	7.1	16.7	9.0	33.3	23.8	36	13.1
ง. เคยมีพระมหากษัตริย์มาแต่โบราณก็ต้องมีต่อไป	11.3	12.4	7.1	16.7	10.9	12.1	23.8	33	12.0
จ. การใช้เงินยังต้องการพระมหากษัตริย์	1.9	2.5	14.3	1	3.2	3.0	0	8	2.9
ฉ. อื่น ๆ	5.7	7.0	21.5	33.3	8.6	3.0	9.5	22	8.0
ช. ไม่ทราบ	9.4	5.5	0	0	6.3	9.5	9.5	16	5.8

มีเยาวชนเป็นจำนวนน้อย (13 คนหรือร้อยละ 4) กล่าวว่าพระมหากษัตริย์ไม่จำเป็นต้องมี พวกนี้ได้ให้คำตอบเป็นเหตุผลซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่มคือ

- (1) ตำแหน่งพระมหากษัตริย์นั้น สามารถเอาตำแหน่งนายกแทนได้
- (2) แม้จะไม่มีพระมหากษัตริย์ ทุกสิ่งทุกอย่างก็เหมือนเดิม
- (3) ประเทศอื่นที่ไม่มีพระมหากษัตริย์ก็อยู่กันได้

8. ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน

ประชาชนส่วนมากเห็นว่าพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือน พระบิดาอันยิ่งใหญ่ ซึ่งทรงมีความห่วงใยในความทุกข์สุขของประชาชนชาวไทย (ซึ่งเปรียบเสมือนบุตร) แม้ว่าพระเจ้าอยู่หัวจะอยู่ห่างไกลกับประชาชนแต่ก็ทรงเป็นพลังอันสำคัญในด้านจิตใจเป็น **ประหนึ่งต้นไม้อใหญ่ซึ่งจะป้องกันแสงแดดและสายฝน** หนึ่งเป็นความเชื่อถือมาแต่โบราณกาลสำหรับคนไทยและคนไทย-ลาวว่า พระมหากษัตริย์ที่ดีนั้นทรงได้รับการช่วยเหลือจากเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เบื้องบนในอันที่จะบันดาลให้เกิดสันติสุข ความปลอดภัย ตลอดจนความมั่งคั่งในแผ่นดินของพระองค์ความเชื่อถือเช่นนี้ชาวบ้านแสดงออกในรูปที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระมหากรุณาธิคุณสูงส่งสมควรแก่การเคารพสักการะ

ผลของการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้แสดงไว้ในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน

คำตอบ	จำนวน (334)	ร้อยละ
ก. พระมหากษัตริย์ปกครองประชาชนให้สงบสุข	61	18.3
ข. พระมหากษัตริย์ช่วยดูแลความทุกข์สุขของประชาชน	94	28.1
ค. พระมหากษัตริย์พัฒนาประเทศให้เจริญ	12	3.6
ง. พระมหากษัตริย์เป็นสิ่งที่เคารพของประชาชน	13	3.9
จ. พระมหากษัตริย์เป็นพ่อของประชาชน	3	0.9
ฉ. พระมหากษัตริย์ทำเงิน (ธนบัตร เหรียญ) ออกให้ประชาชนใช้	5	1.5
ช. อื่น ๆ (สั่งให้ฝนตกปลูกข้าวขึ้น สั่งรัฐบาลและเจ้านายเก็บภาษีประชาชนเพื่อพัฒนาประเทศ)		
ซ. พระมหากษัตริย์ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประชาชนเลย	4	1.2
ณ. ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวข้องหรือไม่	132	39.5

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล

คำตอบ	การศึกษา				ประสบการณ์ในเมือง						จำนวน	ร้อยละ
	อ่านเขียนไม่ได้	อ่านเขียนได้ แต่ยังไม่เกิน ป.4	เกิน ป.4 แต่ไม่เกิน ป.7	เกิน ป.7	ประสบการณ์จำกัด	ประสบการณ์น้อย	ประสบการณ์มาก	ไม่มีความเกี่ยวข้องกับข้าราชการ	ไม่มีความเกี่ยวข้องกับข้าราชการหรือข้าราชการ	เป็นราชการหรือข้าราชการ		
	(76) ร้อยละ	(230) ร้อยละ	(17) ร้อยละ	(9) ร้อยละ	(174) ร้อยละ	(68) ร้อยละ	(92) ร้อยละ	(44) ร้อยละ	(24) ร้อยละ	(334) ร้อยละ		
ตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล												
ก. พระมหากษัตริย์เป็นรัฐบาลหรือเป็นหัวหน้ารัฐบาล	20.5	35.7	58.8	33.3	31.1	33.8	37.0	33.1	34.1	33.3	111	33.2
ข. พระมหากษัตริย์เป็นผู้ช่วยเหลือหรือที่ปรึกษาของรัฐบาล	1.3	6.5	22.2	22.2	5.3	4.4	7.6	449	11.4	8.3	20	6.0
ค. พระมหากษัตริย์เป็นผู้ควบคุมรัฐบาล	2.6	5.2	5.9	0	3.5	13.2	0	2.8	6.8	8.3	15	4.5
ง. อื่น ๆ (นโยบายของรัฐบาลหรือการพิจารณาอนุมัติกฎหมายนั้นพระมหากษัตริย์จะต้องลงพระปรมาภิไธย)	0	3.5	0	44.5	1.7	1.5	8.7	3.0	2.3	12.5	12	3.6
ไม่ทราบอะไรเลยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล												
จ. พระมหากษัตริย์เกี่ยวข้องกับรัฐบาล แต่ไม่ทราบว่าจะเกี่ยวข้องกันอย่างไร	1.3	3.0	0	0	2.3	5.9	0	3.0	0	0	8	2.4
ฉ. ไม่ทราบว่าเกี่ยวข้องกับหรือไม่	74.3	46.1	23.5	0	5.7	11.2	46.7	52.2	45.4	37.6	168	50.3

9. ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล

ชาวบ้านโดยทั่วไปไม่ค่อยทราบเกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าว พวกที่ทราบ (ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าคณะกรรมการต่าง ๆ ในหมู่บ้าน) ก็มักจะเข้าใจไปในรูปของความเชื่อถือเก่า ๆ หรือตามธรรมเนียมประเพณีซึ่งปฏิบัติกันในหมู่บ้าน

ข้อมูลตามตารางที่ 10 ได้แสดงให้เห็นแล้วว่าประสบการณ์ในเมืองและความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่มีอิทธิพลเพียงเล็กน้อย ในกรณีนี้ ผู้ที่มีการศึกษาเกินประถมศึกษา 4 หรือเทียบเท่า เป็นผู้ที่มีความตระหนักในพระราชภารกิจของพระมหากษัตริย์ตามหน้าที่ทางรัฐธรรมนูญมากที่สุด

10. รายละเอียดเพิ่มเติม

เมื่อได้จำแนกประเภทออกไปเป็น 2 กลุ่มแล้ว ก็จะทำให้เข้าใจข้อมูลตามตารางที่ 10 ได้ดีขึ้น กลุ่ม 2 กลุ่มนี้แบ่งเป็น (ก) พวกที่เข้าใจในความสัมพันธ์ (ข) พวกที่ไม่เข้าใจ จากตารางลำดับต่อไปนี้ 11 (ก)(ข) และ (ค) จะเสนอข้อมูลในข้อมูลในลักษณะที่แยกออกเป็นรูปการศึกษา ประสบการณ์ในเมืองและความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ดังได้เรียงตามลำดับต่อไปนี้

การศึกษา ตารางที่ 11 (ก)

	การศึกษา				จำนวน	ร้อยละ
	อ่านเขียนไม่ได้ (78) ร้อยละ	อ่านเขียนได้แต่ จบไม่เกิน ป.4 (230) ร้อยละ	เกิน ป.4 แต่ ไม่เกิน ป.7 (17) ร้อยละ	เกิน ป.7 (9) ร้อยละ		
มีความตระหนักในความสัมพันธ์ ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล	24.4	50.9	76.5	100.0	158	47.3
ไม่แสดงความตระหนักในความสัมพันธ์ ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล	75.6	49.1	23.5	0		

จะเห็นได้ว่าโดยเฉลี่ยแล้ว ผู้ที่ได้รับการศึกษามากย่อมมีความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลมากกว่าผู้มีการศึกษาน้อย

ประสบการณ์ในเมือง

ตารางที่ 11 (ข)

	ประสบการณ์ในเมือง			จำนวน (334)	ร้อยละ
	มีประสบการณ์จำกัด ร้อยละ (92)	มีประสบการณ์น้อย ร้อยละ (68)	มีประสบการณ์มาก ร้อยละ (174)		
มีความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล	41.9	52.9	53.2	156	47.3
ไม่มีความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล	58.1	47.1	46.7	176	52.7

ในกรณีนี้ ประสบการณ์ในเมืองไม่ค่อยมีความสำคัญเท่ากับการศึกษา แต่ก็ยังคงมีผลกระทบอยู่บ้าง พวกที่มีประสบการณ์เพียงเล็กน้อยนั้นก็รู้สึกว่ามีความรู้ไม่แพ้พวกที่มีประสบการณ์ในเมืองมาก เมื่อกล่าวถึงความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล ซึ่งน่าจะคาดว่าเป็นเช่นนั้น เพราะข่าวสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าวได้จัดเผยแพร่ในโรงเรียนและเป็นสิ่งยากที่จะเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาลโดยการเข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในเมืองแบบง่าย ๆ

(3) ความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ ข้อมูลในตารางที่ 11(ค) ได้แสดงให้เห็นว่า ความเกี่ยวข้องระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ก็เหมือนกับในกรณีของการศึกษาและประสบการณ์ในเมือง กล่าวคือข้อมูลที่ได้รับแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่มากกว่าจะทราบความสัมพันธ์ระหว่างองค์พระมหากษัตริย์กับรัฐบาลมากกว่าผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่น้อย

ตารางที่ 11 (ค)

	ความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่			จำนวน	ร้อยละ
	ไม่มีความเกี่ยวข้องกับข้าราชการ	มาจากครอบครัวข้าราชการหรือข้าราชการ	เป็นข้าราชการหรือข้าราชการ		
	(226) ร้อยละ	(44) ร้อยละ	(24) ร้อยละ	(334)	
มีความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล	44.7	54.5	62.3	158	47.3
ไม่แสดงความตระหนักในความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับรัฐบาล	55.3	45.5	37.5	176	52.7

บรรดาชายหนุ่มซึ่งทำงานราชการหรือกิจการราชการหรือผู้ที่อยู่ในเครือญาติของคนเหล่านี้ เข้าใจถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ดีกว่าพวกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ กระนั้นก็ตามประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ซึ่งเป็นคนของทางราชการหรือเคยมีความสัมพันธ์กับทางราชการดังกล่าวมาก่อน ยอมรับว่าเขาไม่ทราบหรือเข้าใจต่อความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์และรัฐบาล

11. เยาวชนกับรัฐธรรมนูญ

11.1 ความคุ้นเคยกับรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญเป็นที่รู้จักหรือมีประชาชนเอาใจใส่ น้อยที่สุดในบรรดาหลัก ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ

ในจำนวนชายหนุ่ม 236 คนที่ให้สัมภาษณ์ในจังหวัดอุบลราชธานี มีอยู่ 159 คน (ร้อยละ 67) กล่าวว่าพวกเขาไม่ทราบเลยว่ารัฐธรรมนูญคืออะไร ที่เหลืออีก 77 คน มี 15 คน (ร้อยละ 6) สามารถบอกได้ว่ารัฐธรรมนูญคือกฎหมายสูงสุดของแผ่นดิน อีก 36 คน (ร้อยละ 15) บอกว่ารัฐธรรมนูญคือกฎหมายของประเทศ ส่วนอีก 5 คน (ร้อยละ 2) บอกว่ารัฐธรรมนูญเป็นชื่อของพระมหากษัตริย์ ที่เหลืออีก 22 คน (ร้อยละ 9) ต่างให้คำตอบต่าง ๆ กันออกไป เช่น

- ก. รัฐธรรมนูญเป็นชื่อของเพลงชาติบ้าง
- ข. เป็นสัญลักษณ์แห่งการเคารพบูชาบ้าง
- ค. บ้างก็ว่าเป็นหนังสือวางอยู่บนพาน

11.2 ความคิดกับหน้าที่ของรัฐธรรมนูญ

แนวความคิดว่ารัฐธรรมนูญได้วางโครงร่างและระเบียบปฏิบัติในการจัดตั้งและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย **ไม่เป็นที่เข้าใจและซาบซึ้งในบรรดาชาวบ้าน** ในชนบทภาคอีสานขณะนี้และมีชาวบ้านเพียงไม่กี่คนที่มีความคิดอยู่บ้างว่า รัฐธรรมนูญมีไว้เพื่ออะไร

ร้อยละ 97 ของผู้ให้สัมภาษณ์ที่อ่านเขียนไม่ได้นั้น ไม่ทราบถึงหน้าที่ของรัฐธรรมนูญ พวกที่มีการศึกษาสูงกว่าก็ไม่มีอะไรดีกว่าพวกไร้การศึกษามากนัก กล่าวคือร้อยละ 65 ของบุคคลพวกนี้ไม่ทราบว่ารัฐธรรมนูญทำหน้าที่อะไร

สำหรับชายหนุ่มกลุ่มที่พอจะทราบถึงหน้าที่ของรัฐธรรมนูญตามกฎหมายบ้างมักจะมาจาก

- ก. พวกที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนเกิน ป.4
- ข. มีประสบการณ์อย่างกว้างขวางในเมืองและ/หรือ
- ค. มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับทางราชการ

ตารางที่ 12 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ

	การศึกษา ประสบการณ์ในเมือง						ความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่					
	อ่านเขียนไม่ได้	อ่านเขียนได้แต่จบไม่เกิน ป.4	เกิน ป.4 แต่ไม่เกิน ป.7	เกิน ป.7	มีประสบการณ์จำกัด	มีประสบการณ์น้อย	มีประสบการณ์มาก	ไม่มีความเกี่ยวข้องกับราชการ	มาจากครอบครัวข้าราชการหรือกิ่งราชการ	เป็นข้าราชการหรือกิ่งราชการ	จำนวน	ร้อยละ
คำตอบ	(61) ร้อยละ	(154) ร้อยละ	(12) ร้อยละ	(9) ร้อยละ	(130) ร้อยละ	(41) ร้อยละ	(65) ร้อยละ	(185) ร้อยละ	(34) ร้อยละ	(17) ร้อยละ	(236)	ร้อยละ
ก. เป็นกฎหมายปกครองประเทศเป็นของ หมู่บ้านคู่มือ	0	12.3	13.3	77.8	6.9	7.3	27.7	10.3	14.7	35.3	30	12.7
ข. เป็นสิ่งสักการบูชา (นับถือ)	1.6	9.2	16.7	0	7.7	4.9	7.7	8.6	0	5.9	17	7.2
ค. ทำให้ประเทศชาติเจริญ	0	1.3	0	0	0.8	0	1.5	1.1	0	0	2	0.9
ง. อื่น ๆ (เป็นคำขวัญทำให้มีพระมหากษัตริย์ ทำให้บางคนเป็นนาย บางคนเป็นราษฎรได้)	1.6	7.1	16.7	0	3.8	12.2	6.2	5.9	5.9	5.9	14	5.9
จ. ไม่ทราบ	96.8	70.1	13.3	22.2	80.8	75.6	56.9	74.4	79.4	52.9	173	73.3

อนึ่ง การศึกษาดูเหมือนว่าจะมีอิทธิพลมากที่สุดในบรรดาปัจจัย 3 ประการดังกล่าว

11.3 ผู้อธิบายว่ารัฐธรรมนูญเป็น “กฎหมายสูงสุดของแผ่นดิน” หรือ “กฎหมายที่ใช้ปกครองประเทศ” จะเข้าใจความหมายที่ตนได้บอกไว้อย่างแท้จริง เมื่อถามว่า สมมติว่าประเทศเราไม่มีรัฐธรรมนูญอะไรจะเกิดขึ้น ผู้ให้คำตอบไว้ดังนี้ (ดูตารางที่ 13)

ตารางที่ 13

คำถาม: คุณคิดว่าคนไทยจะเป็นอย่างไร ถ้าคนไทยไม่มีรัฐธรรมนูญ

คำตอบ	จำนวน	ร้อยละ
ก. ทำให้บ้านเมืองยุ่งเหยิง ชาวความสามัคคี วุ่นวาย ฆ่าฟันกัน เกิดโจรผู้ร้าย ไม่สงบ ล่มจม	32	13.6
ข. ไม่มีกฎหมายบังคับ	8	3.4
ค. ไม่มีก็ไม่เป็นไร	2	0.8
ง. บ้านเมืองไม่เจริญ	15	6.4
จ. อื่น ๆ	14	5.9
ฉ. ไม่ทราบ	165	69.9

พวกที่ตอบว่าประเทศจะตกอยู่ในสภาพของอนาธิปไตยหรือเกิดการปั่นป่วนวุ่นวายขึ้น เข้าใจไปว่ารัฐธรรมนูญคือกฎหมายปกครอง หรือกฎหมายอาญาของประเทศ ไม่มีชายหนุ่มที่ศึกษาแม้แต่คนเดียว (ในบรรดา 236 คน) ที่แสดงความคิดเห็นว่ารัฐธรรมนูญได้วางโครงสร้างและระเบียบปฏิบัติในการจัดตั้งหรือการเปลี่ยนรัฐบาลและรัฐธรรมนูญได้วางขอบเขตที่รัฐบาลจะสามารถปฏิบัติได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย

12. รูปแบบของรัฐบาลที่ต้องการ

ในระยะไม่กี่ปีมานี้ ชาวบ้านโดยทั่วไปโดยเฉพาะพวกที่อยู่ในหมู่บ้านเขตอันตราย (sensitive villages) ต่างก็ได้ยินเกี่ยวกับคุณค่าของการปกครองแบบประชาธิปไตยมากขึ้น ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์เองในการเรียกร้องให้ประชาชนทำการปฏิวัติก็อ้างว่าพวกเขาต่อสู้เพื่อ “รัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยอันแท้จริง” ซึ่งสามารถ “เป็นตัวแทนอันแท้จริงของประชาชน”

ตารางที่ 14

คำถาม : ในใจคุณ คุณอยากให้มีรัฐบาลแบบไหน

	การศึกษา				ประชากรที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี							ประชากรที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป				ประเภทหมู่บ้าน			
	อายุ 15-17 ปี	อายุ 14 ปี	อายุ 13 ปี	อายุ 12 ปี	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ก. เป็นรัฐบาลแบบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญ มีผู้แทน	0	12.3	16.7	44.4	3.8	19.5	18.5	7.0	11.8	47.1	3.1	6.8	65.2	13.6	25	10.6			
ข. เป็นรัฐบาลแบบที่เสรี ใครจะทำอะไรก็ได้ตามชอบใจ	3.3	11.7	8.3	0	8.5	12.2	7.7	8.1	14.7	4.3	20.0	21.7	13.6	21	8.9				
ค. เป็นรัฐบาลแบบเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน	3.3	2.6	0	0	2.3	4.9	1.5	2.7	0	5.8	3.1	3.3	0	0	6	2.5			
ง. เป็นรัฐบาลแบบเข้มแข็งเด็ดขาด ยึดสิทธิ์และช่วยเหลือราษฎร	3.3	0.6	8.3	0	0.8	2.4	3.1	1.1	5.8	0	2.5	0	0	0	4	1.7			
จ. ไม่ทราบจะอะไรก็ได้ แต่ขอให้ปกครองแบบทุกวันนี้ (ทำไรทำนาได้ ไม่เบียดเบียนเห็นดีมีมาล้าดับเห็นมาสร้างต่างเสมอ มีการพัฒนาให้อยู่ดีกินดีช่วยเหลือประชาชน หากขัดแคลงมาให้ปราบปรามโจรผู้ร้ายให้หมดไป ราษฎรมีสิทธิเท่ากันหมดป้องกันคอมมิวนิสต์ รักษาชายแดนดี	18.0	30.5	16.7	33.3	31.5	26.8	16.9	25.4	32.3	29.4	28.6	36.7	4.3	22.7	63	26.7			
ฉ. ไม่ทราบ จะอะไรก็ได้ แต่ขอให้ปกครองแบบมาช่วยเหลือให้ประชาชนอยู่เป็นสุข (ทุกใจชาวบ้านไม่ขมเหง)	21.3	24.7	25.0	22.2	21.5	22.0	29.2	27.5	11.8	5.9	28.6	13.3	0	27.3	56	23.7			
ช. อื่น ๆ (รัฐบาลแบบเข้มแข็งพัฒนาช่วยประชาชนไม่เป็นคอมมิวนิสต์และอื่น ๆ รวมกัน)	6.6	5.2	16.7	0	5.4	9.8	4.6	4.9	11.8	5.9	6.2	13.3	0	0	14	5.9			
ซ. ไม่ทราบ	44.3	12.3	8.3	0	26.2	2.4	18.5	23.2	11.8	0	23.6	6.7	8.7	22.7	47	199			

เจ้าหน้าที่ก็พยายามที่จะต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อ ของพวกคอมมิวนิสต์ในระดับหมู่บ้าน โดยจัดรูปโครงการต่าง ๆ ขึ้น เช่น “โครงการพัฒนาประชาธิปไตย” เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงวิธีการปฏิบัติอันเป็นประชาธิปไตยและการยึดมั่นของรัฐบาลในหลักการแห่งประชาธิปไตย

ผลของการวิจัยปรากฏว่า เยาวชนในจังหวัดอุบลราชธานี 236 คน มีความเห็นว่าพวกเขาต้องการรัฐบาลประเภทใด (ดูตารางที่ 14)

จากตารางที่ 14 จะเห็นได้ว่ามีผู้ตอบเพียงร้อยละ 11 เท่านั้นที่ต้องการรูปการปกครองแบบประชาธิปไตย ส่วนใหญ่ไม่ได้ตอบไปในรูปของการปกครองที่เขาต้องการหา แต่เป็นไปตามคุณลักษณะที่เขาต้องการให้มีอยู่ในการปกครอง (ความเมตตากรุณา ความเที่ยงธรรม ไม่กดขี่ข่มเหงและมีความห่วงใยในทุกข์สุขของประชาชน ฯลฯ) การศึกษา ประสบการณ์ในเมือง ความเกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่และระดับ “อันตราย” ของหมู่บ้าน (“sensitivity” of the villages) เป็นปัจจัยต่อการเสริมส่งให้ประชาชนมีความเข้าใจต่อรูปการปกครองตามแนวทางประชาธิปไตย

13. ความนึกคิดเกี่ยวกับรัฐบาล

13.1 รัฐบาลประกอบไปด้วยบุคคลมากน้อยเพียงใด

เยาวชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55) ที่ให้สัมภาษณ์ในจังหวัดอุบลราชธานีและนครพนม (จำนวน 334 คน) ไม่มีความคิดเป็นเลวว่าหน้าที่ของรัฐบาลมีอะไรบ้างหรือรัฐบาลประกอบด้วยคนกี่คน

ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 153 คนที่กล้าเดาคำตอบของคำถามที่ว่า “คณะรัฐบาลประกอบด้วยบุคคลกี่คน” กล่าวคือมี 66 คน (ร้อยละ 43) บอกว่ารัฐบาลประกอบด้วยบุคคลเพียงคนเดียว จำนวน 34 คน (ร้อยละ 22) คิดว่ามีอยู่สองสามคน มีอยู่ 10 คน (ร้อยละ 7) บอกว่ามีตั้งแต่ 4-25 คน อีก 40 คน (ร้อยละ 26) กล่าวว่าเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นบุคคลในคณะรัฐบาล มีอยู่เพียง 3 คนที่กล่าวว่ารัฐบาลไม่ได้ประกอบไปด้วยใครเลยเพราะรัฐบาลไม่ใช่คน

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นชัดว่า ชาวบ้านมีความเห็นแตกต่างกันนานาประการว่ารัฐบาลมีลักษณะเช่นใด

13.2 ใครคือรัฐบาล

สำหรับพวกที่กล้าเดาว่ารัฐบาลประกอบด้วยคนกี่คน เราได้ถามต่อโดยให้ระบุชื่อบุคคลที่อยู่ในคณะรัฐบาลและได้ประมวลคำตอบไว้ตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ผู้ที่เขายกชื่อนามว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล

คำตอบ	จำนวน (334)	ร้อยละ
ก. พระมหากษัตริย์	30	9.0
ข. จอมพลถนอม	30	9.0
ค. พลเอกประภาส	11	3.3
ง. พระมหากษัตริย์-จอมพลถนอม-พลเอกประภาส	10	3.0
จ. จอมพลถนอม-พลเอกประภาส	34	10.2
ฉ. จอมพลถนอม-พลเอกประภาสและคณะรัฐมนตรี	4	1.2
ช. ข้าราชการทุกคน	16	4.8
ซ. อื่น ๆ (ให้คำตอบที่แตกต่างกัน เช่น ข้าราชการทุกคนใน กรุงเทพฯ บุคคลสำคัญ ๆ อื่น ๆ ที่อยู่ในรัฐบาลหรือหน่วย ราชการอื่น ๆ หรือกล่าวว่ารัฐบาลไม่มีเป็นต้น)	17	5.1
ฅ. ไม่ทราบรัฐบาลประกอบไปด้วยใครบ้าง	1	0.3
ญ. ไม่ทราบเกี่ยวกับจำนวนผู้ที่อยู่ในคณะรัฐบาล	181	54.2

จากจำนวน 34 คนที่กล่าวชื่อจอมพลถนอมและพลเอกประภาสด้วยกันว่าเป็นรัฐบาลนั้น มีอยู่ถึง 22 คนซึ่งเป็นเขาวงกตในหมู่บ้าน “เขตอันตราย” 3 หมู่บ้านในจังหวัดอุบลราชธานี ทั้งนี้อาจจะเป็นผลมาจากการโฆษณาชวนเชื่ออันยาวนานของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ในจังหวัดนั้น (ตั้งแต่ปี 2491 เป็นต้นมา) การแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในจังหวัดนครพนมได้ก่อตัวภายหลังจากปี 2503 และได้เริ่มอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2507 และปีต่อ ๆ มา ดังนั้นคำถามหาที่ว่า รัฐบาลเป็นของถนอม-ประภาสจึงยังไม่ค่อยแพร่หลายในจังหวัดนครพนม

แม้ว่าเขาวงกตจะมีความคิดที่สับสนอยู่มากว่ารัฐบาลประกอบด้วยใครบ้าง แต่ก็มีเขาวงกตจำนวนหลายคนทีเดียวที่คิดว่าตนรู้ว่า “ใครเป็นหัวหน้ารัฐบาล” ในบรรดาเขาวงกตดังกล่าว มีผู้ให้คำตอบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นหัวหน้ารัฐบาลมากที่สุด (106 คน) และในจำนวนใกล้เคียงกันได้เอ่ยนามจอมพลถนอม (103 คน) เขาวงกตจำนวน 100 คนตอบว่า “ไม่ทราบ” ส่วนที่เหลืออีก 25 คนให้คำตอบไปในรูปต่าง ๆ กัน

13.3 รัฐบาลอยู่ที่ไหน

อีกประการหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นว่าเยาวชนรู้จักรัฐบาลอย่างผิวเผินเหลือเกินก็คือ คำตอบของคำถามที่ว่า “รัฐบาลอยู่ที่ไหน” ผลวิจัยปรากฏว่าเยาวชนร้อยละ 33 (111 คน) ของเยาวชนที่ให้สัมภาษณ์ตอบว่าไม่ทราบ ร้อยละ 12 (40 คน) ให้คำตอบผิด ๆ (เช่นอยู่ทุกแห่งในประเทศ อยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี อยู่ในอำเภออำนาจเจริญหรืออยู่ในธนบัตรเงินตรา เป็นต้น) ส่วนที่ตอบว่าอยู่ที่กรุงเทพฯ นั้นมีจำนวนเกินกว่าครึ่งเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 55)

13.4 รัฐบาลขึ้นมาใช้อำนาจได้อย่างไร

ผลการวิจัยปรากฏว่า เยาวชนจำนวนมาก ในจังหวัดอุบลราชธานี และนครพนม เห็นรัฐบาลในรูปที่ซึ่งมีค่านิยมสูงส่งตามขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณของท้องถิ่น เยาวชนจำนวนน้อยมากที่เห็นว่ารัฐบาลขึ้นมาใช้อำนาจโดยผู้มีอำนาจใช้กำลังเข้ายึดอำนาจทางการเมือง เยาวชนเพียง 2 คนที่กล่าวถึงวิธีทางประชาธิปไตยในการจัดตั้งรัฐบาล

ตารางที่ 16

คำถาม : คุณคิดว่าพวกรัฐบาลทำไมถึงได้เป็นรัฐบาล

คำตอบ	จำนวน (334)	ร้อยละ
ก. มีความรู้สูง มีความสามารถสูง ทำงานดีมาก มีความรู้สูง และเลื่อนขั้นขึ้นมาที่มีความรู้แล้วสมัครเป็นข้าราชการ	96	28.7
ข. มีบุญมาก	12	3.6
ค. เป็นสืบต่อกันมา	7	2.1
ง. สอบเลื่อนขึ้นมา	8	2.4
จ. พระมหากษัตริย์แต่งตั้ง	6	1.8
ฉ. รบเก่งและ/หรือยึดอำนาจโดยใช้กำลัง	3	0.9
ช. ตระกูลสูง	2	0.6
ซ. ตั้งพรรคการเมืองและสมัครแข่งขันรับเลือกตั้งขึ้นมาเป็น	2	0.6
ฅ. อื่น ๆ (ตามกฎหมาย มีสิทธิของรัฐบาลดี ใหญ่กว่าคนอื่น ๆ ฯลฯ)	27	8.1
ญ. ไม่ทราบ	171	51.2

จากคำตอบตามตารางที่ 16 แสดงให้เห็นว่าเยาวชนมองเห็นการศึกษา การทำงานดี และการเลื่อน ตำแหน่งทางราชการเป็นหนทางสำคัญต่อการนำไปสู่ความมีอำนาจ มีเยาวชน

เพียง 3 คน ที่ให้ความเห็นว่ารัฐบาลปัจจุบันขึ้นมาใช้อำนาจด้วยการใช้กำลัง จากจำนวนทั้งหมด 334 คน คณะวิจัยไม่เคยพบเลยว่าเยาวชนในแถบชนบทภาคอีสานมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความชอบธรรมของรัฐบาลที่แล้ว ๆ มา ที่เข้ามาใช้อำนาจในการปกครอง

14. ความคิดเกี่ยวกับอำนาจของรัฐบาล

เป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่ารัฐบาลมีอำนาจสูงสุด ร้อยละ 50 ของเยาวชนที่ให้สัมภาษณ์ (จากจำนวนทั้งหมด 334 คน) กล่าวว่ารัฐบาลสามารถที่จะออกคำสั่งให้ประชาชนทำอะไรก็ได้ตามความเห็นชอบของรัฐบาล จะลงโทษหรือจะฆ่าประชาชนก็ได้

ร้อยละ 15 กล่าวว่ารัฐบาลมีอำนาจในการทำสงคราม เก็บภาษีอากร ปกครองและป้องกันประเทศชาติ มีเยาวชน 20 คนกล่าวว่ารัฐบาลมีอำนาจในการออกกฎหมาย ออกเงินตรา จับขโมย จับพวกโจรและปราบปรามผู้กระทำความผิดอื่น ๆ รวมทั้งปราบปรามพวกคอมมิวนิสต์ สองสามคนกล่าวว่ารัฐบาลมีอำนาจรองลงมาจากพระมหากษัตริย์ มีเพียง 17 คนที่กล่าวว่าอำนาจของรัฐบาลนั้นอยู่ในขอบเขตจำกัดของกฎหมาย คือจะต้องปฏิบัติตามขอบเขตของกฎหมาย มี 27 คนกล่าวว่า รัฐบาลนั้นมีอำนาจมากแต่ไม่ทราบจะบรรยายได้ว่า เป็นเช่นใด และมี 51 คน (ร้อยละ 15) กล่าวว่าไม่ทราบว่ารัฐบาลมีอำนาจมากหรือน้อยเพียงใด

15. ผลจากความคิดเกี่ยวกับอำนาจของรัฐบาล

ข้อมูลข้างต้นแสดงว่าเยาวชนจำนวนมาก (ร้อยละ 72) จะเชื่อฟังต่อคำสั่งจากรัฐบาล แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยเป็นอย่างมากต่อคำสั่งนั้น ๆ ก็ตาม เหตุผลของเยาวชนที่จะเชื่อฟังต่อคำสั่งซึ่ง “ไร้เหตุผลสมควร” ก็เพราะว่ากลัวรัฐบาลจะไม่พอใจ (โดยเฉพาะกลัวการจับกุม ถูกคุมขังหรือฆ่า) รู้สึกว่าความคิดในด้านศีลธรรมและความถูกต้องตามกฎหมายมีอิทธิพลน้อยมากที่จะทำให้เยาวชนกล้าขัดต่อคำสั่งของรัฐบาล ผู้ที่มีประสบการณ์ต่อโลกภายนอกมากมายมีแนวโน้มที่จะกล้าขัดคำสั่งของรัฐบาลมากขึ้นเพียงเล็กน้อย

การศึกษาในระดับสูง (เกินกว่า ป.7) เป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เยาวชนที่มีความกล้าสู้ต่อต้านนโยบายหรือการกระทำของรัฐบาลในทางที่เลว

ความใกล้ชิดหรือความสัมพันธ์ของเยาวชนที่มีต่อรัฐบาลมักจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้เยาวชนมีความเชื่อมั่นและความกล้าที่จะต่อต้านการเรียกร้องที่ผิดกฎหมายหรือไร้เหตุผลของรัฐบาล

16. สรุป

ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนมองอำนาจของรัฐบาลดังนี้

16.1 ในสายตาของเยาวชน

รัฐบาลเป็นสิ่งที่เลื่อนกลางยากที่จะมองเห็นหรือเข้าใจได้ อำนาจของรัฐบาลนั้นสูงสุดหรือเป็นเครื่องมือการปกครองขององค์พระมหากษัตริย์ รัฐบาลมีอำนาจสำคัญต่อความเป็นความตายของชาวบ้าน จากทรรศนะอันนี้เองที่ทำให้เยาวชนส่วนใหญ่เลือกที่จะเชื่อฟังรัฐบาลมากกว่าที่จะกระทำการอันขัดต่อความประสงค์ของรัฐบาลแม้ว่ารัฐบาลจะมีคำสั่งที่ปราศจากเหตุผลอันสมควรก็ตาม เยาวชนมีความเห็นว่าเจ้าหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นคนของรัฐบาล ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับโครงสร้างของรัฐบาลนั้นเยาวชนมองเห็นเป็นรูปเจดีย์ยอดแหลมโดยที่เจ้าหน้าที่ในระดับการปกครองที่สูงก็ย่อมมียศสูง กล่าวคือเยาวชนมองเห็นว่าเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งต่ำสุดทำงานอยู่ในระดับหมู่บ้านและอำเภอ ส่วนเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งสูงมากย่อมทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ เยาวชนมีความเชื่อว่าการที่จะเป็นบุคคลสำคัญในรัฐบาลได้นั้นจำเป็นต้องมีความรู้มีการทำงานดีและได้รับการเลื่อนยศบ่อย ๆ

16.2 ดังนั้นอาจสรุปข้อมูลได้ว่า

คงจะต้องใช้เวลานานตามสมควรทีเดียวที่เยาวชนส่วนใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะตระหนักถึงคุณค่าของกระบวนการแห่งประชาธิปไตย ทั้งนี้ เพราะเยาวชนโดยทั่วไปยังมองเห็น “การเมือง” ไปในรูปของประเพณีนิยมหรือมีลักษณะไปในรูปความรู้สึกส่วนตัว ชาวบ้านส่วนมากจึงได้เน้นหนักไปในด้านคุณสมบัติส่วนตัวหรือตามพฤติกรรมของบุคคลสำคัญและคุณธรรมความสามารถของรัฐบาล เช่น มีความเมตตากรุณา ไม่กดขี่ข่มเหงและสามารถสนองตอบความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชนได้

อนึ่ง ชาวบ้านได้กล่าวเน้นถึงคุณสมบัติดังกล่าวมากกว่าที่จะมีความเชื่อมั่นต่อกรรมวิธีที่เป็นไปตามแนวทางอันเป็นประชาธิปไตย ชาวบ้านไม่ได้มองรัฐบาลไปในรูปของนโยบายหรือการปฏิบัติหน้าที่ว่ารัฐบาลมีความเมตตากรุณาถือหลักความเที่ยงตรงและแสดงความห่วงใยต่อความเป็นอยู่ของประชาชนมากนักน้อยเพียงใด

16.3 ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพล ต่อทัศนคติ อุดมการณ์ แนวความคิดทางการเมือง และความเข้าใจของเยาวชนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่

16.3.1 ความใกล้ชิดของเยาวชนกับโครงสร้างของหน่วยราชการ (อาทิ การติดต่อหรือการเข้าร่วมในองค์การของรัฐบาล)

16.3.2 การศึกษา (ผู้ที่สำเร็จตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 หรือเทียบเท่าขึ้นไป มักจะมีความตระหนักต่อสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากการมองโลกตามประเพณีนิยม)

16.3.3 ประสบการณ์ในเมือง ถึงแม้ว่าปัจจัยนี้จะช่วยให้ชาวบ้านมองโลกกว้างขึ้น แต่ระดับของการศึกษาดำเนินการจะจำกัดให้ชาวบ้านเหล่านี้ต้องไปมีประสบการณ์ในการทำงานแบบใช้แรงงานหรืองานต่ำอื่น ๆ อันเป็นผลให้พวกเขาที่มีความรู้สึกลดต่ำกว่าคนที่อยู่ในเมือง จากความรู้สึกดังกล่าวมีส่วนทำให้รู้สึกว้าวรัฐบาลหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีอำนาจมาก

17. ความสง่าย

ควรพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับเยาวชนนี้ควรเปรียบเทียบกับการวิจัยที่อื่น เช่น ในภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อความเข้าใจที่กว้างยิ่งขึ้น

คำถามท้ายบทที่ 15

- 1) ทศนคติของเขาวชนภาคอีสานที่มีต่อศาสนาเป็นอย่างไร
- 2) การอ้างถึง “เจ้ามหาชีวิต” เกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร
- 3) ทศนคติของเขาวชนอีสานเกี่ยวกับที่มาของสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างไร
- 4) ความสนใจเรื่องรัฐธรรมนูญของเขาวชนเมื่อเปรียบเทียบกับสถาบันหลักอย่างอื่นเป็นอย่างไร
- 5) อธิบายอำนาจรัฐบาลในสายตาของเขาวชนอีสาน
- 6) ความนึกคิดเกี่ยวกับรัฐบาลว่าประกอบด้วยผู้ใดบ้าง ใครคือรัฐบาลเป็นอย่างไร
- 7) คำถามเชิงรูปธรรมว่ารัฐบาลอยู่ที่ไหน มีคำตอบจากเขาวชนอย่างไร
- 8) ปัจจัยสำคัญอันมีอิทธิพลต่อทศนคติและความเข้าใจของเขาวชนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับราษฎรเป็นอย่างไร